

בסיעתא דטימיא

שיעור שבועי

הגאון הגדול

רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת תקת | 574

ב"ח בסיון תשיב"ב

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171004

www.kolhalashon.com

גישה ישירה לשיעור במערכת קול הלשון

בלי לחפש ולדפדף בין השיעורים במערכת.
מתקשרים לקו קול הלשון במספרים הרגילים והישירים,
מקיימים מיד כוכבית * סולמית #
ואחריו את מספר השיעור 33423111 ולסיום סולמית #

פרשת חקת תשפ"ב

שיעור הגר"י זילברשטיין שליט"א ב"בית הכנסת המרכזי רמת אלחנץ"

לע"נ צדוק צאלח בן עובדיה ז"ל
לע"נ אברהם יצחק בן אליעזר מנחם ושרה ז"ל

שאינו צריך אינו נותן לו כלום, וכן אם בא בחצי היום אינו נותן לו מחצי היום ואילך כלום, אבל אם בא הנהר נותן להם כל שכרן מן השמים נסתייעו".

לכאורה לפי הדברים הללו אין צריך לשלם ללוכד מאומה, כיון שסוף סוף לא עשה כלום.

אולם זה אינו, כיון שהלוכד, הוא שגילה שהנחש עשוי מפלסטיק, שהרי אף אחד לא היה מעז לנסות לבדוק את אמיתותו של הנחש, מחשש סכנה לחייו. ולוכד זה שגילה שאין הנחש ממית, מגיע לו שכרו מושלם.

זאת ועוד הרי טרח להגיע למקום ואף על זאת יש לשלם לו שכרו.

לכן נראה שאין לשלם לו את מלא הסכום, אלא סך 500 ₪. הסכום של 700 ₪, מתחלק לטרחת וגם לצידה. מסתבר שאת הטרחת צריך לשלם, שהרי השכנים פחדו מלרדת, והוא סילק את החשש. אבל ה-200 עבור הצידה (שלא הייתה), אין צריך לשלם.

את הסכום יש לחלק בין כל דיירי הבניין, כיון ש"ההיזק" היה של כולם.

והאב, חייב בדיני שמיים לשלם את מלא הסכום, כיון שרכש לבנו משחק העלול להזיק. מה גם שהיה עליו להשגיח שבנו ישחק בזה בתוך הבית, ולא ברשות הרבים, מקום בו עלולה להיגרם סכנה.

לסיכום:

יש לשלם ללוכד הנחשים סך 500 ₪, והתשלום יחולק בין כל דיירי הבניין. ואביו של הילד חייב בדיני שמים לשלם לכל הדיירים.

הזמין לוכד נחשים, והתברר שיהיה נחש גומי

טיאלה:

בשבוע שעבר עליתי לביתי במדרגות הבניין, ולפתע אני רואה לפני במעלה המדרגות שרובץ נחש גדול, ארסי ואימתני. נבהלתי מאוד מהמראה ומיד ירדתי למטה. התקשרתי מיד ללוכד נחשים שיבוא ללכוד את הנחש המסוכן, לפני שיגיעו אנשים נוספים או שירדו ילדים או נשים מהקומות העליונות, ויגרם ח"ו אסון ופאניקה. כשהגיע הלוכד, התקרב לאיטו לכיון הנחש המאיים, ולאחר כמה דקות של תכנון הלכידה, ראה שהוא נחש צעצוע מפלסטיק, העשוי בצורה אומנותית כנחש אמיתי ממש. כנראה אחד מילדי הבניין שכח את הצעצוע שלו על המדרגות... התנצלתי בפני הלוכד על שהטרחתי אותו, אולם הוא לא קבל את התנצלותי וביקש סך 700 ₪ על הגעתו וניסיון הלכידה...

"אבל זה היה בטעות" נימקתי, "חשבתי שזה אמיתי, ואפילו כשאתה הגעת, ראיתי בתחילה שחששת מאוד להתקרב ותכננת את הלכידה..."

"עליך לשלם לי את מלא הסכום" חזר הלוכד.

החלטנו לשאול דעת תורה, וכן בע"ה נעשה.

"ברצוני לשאול: א. האם אני המזמין, חייב לשלם ללוכד את מלא הסכום, אף שלמעשה היה צעצוע? ב. האם אוכל לתבוע את התשלום מהילד [בעל הצעצוע] או מאביו?"

תשובה:

כתב מרן בשו"ע [חו"מ סימן של"ד סעיף ב']:

"שָׁכְרוּ לַהֲשָׁקוֹת שְׂדֵהוּ וּבֵא מֵטָר בְּלִילָה בְּעֵנִין

פעם נכנס הרב אל מרן בעל ה'קהילות יעקב' זצ"ל, עם ספר קהילות יעקב, כדי לדון עמו על מה שכתב שם, לאחר הלימוד אמר לי בעל הקהילות יעקב, הספר שלך כבר בלה מרוב שימוש, הבה ואתן לך ספר חדש.

אבל אין ראייה משם, כי יש לחלק בין המחבר לבין הלומד. זה שמחבר הספר נותן ספר חדש, משום עין טובה שלו, אבל עדיין אין זה אומר שגם הלומד צריך להחליף לספר חדש.

יעוין עוד בחת"ס במסכת סוכה [ל"ו]: שדן לגבי אתרוג מנומר מחמת משמוש הידיים והנענועים, וכתב: "דהוי הדר כיון שבאו ע"י מצוותו, זהו הודו והדרו. וקצת ראייה לזה ממסכת פסחים [ס"ה]: "שבח הוא לזרעו של אהרן שילכו עד ארכבותיהם בדם" עיין שם. ובוודאי בעלמא, כיוצא בזה הווה 'הקריבהו נא לפחתיך', והכא זהו ה'דרו וה'נ דכוותיה. כנלע"ד דרוב פעמים בחולו של מועד כבר נעשה כעין מנומר ממשמוש היד, ומכל מקום כשר, וכעין גרדומין דאתו משירי מצוה וכעין מים משירי טהרה".

שמענו פעם מאדם גדול שהקשה הרי טלית נאה היא בכלל: "זה א - לי ואנוהו", אם כן למה לא ילבש אדם בחול את הטלית של שבת הנאה יותר ונקיה יותר? ויש ליישב על פי החת"ס הנ"ל, דאדרבה טלית משומשת גם היא נוי.

מובא בספר 'מצבת קודש' לשון הפנקס של החברא קדישא דק"ק לבוב: "רבינו הגדול 'טורי זהב' טליתו ישנה ונושנה וקרועה הייתה מרוב שנים, ראו נשים שבקהילה שרבינו מתפלל בטלית קרועה וישנה, נתנדבו ממון וקנו לו טלית נאה וחדשה והביאו לו, אמר להן: "תשואות חן לכם נשים נדיבות על נדבת לבכן אלא שאני בטליתי הישנה אתפלל שטליתי הישנה תעיד עלי לעולם הבא שלא הייתה לי שום מחשבה זרה בתיבות שמונה עשרה".

במחנות המוות בגרמניה, שהה הרה"ח ר' יעקב לוי בצריף ששימש בעבר מפעל ליצור שטיחים, והנה באחד הימים מצא בשטח המפעל חבילת צמר רחלים. במאמץ רב טווה במסירות נפש חוטים ושזרם לשם מצוות ציצית, הוא נטל מגבת ועשה בה חור כדי שיוכל להכניס בה את הראש, ובמסתרים קשר את חוטי הציצית והנה זכה לבגד של ד' כנפות מהודר. לא עבר זמן רב עד אשר

לקנות ספר חדש או להמשיך להשתמש עם הספר הישן

טיילה:

ליהודי יש רמב"ם ישן נושן שכבר בלה מרוב שימוש, האם ימשיך להשתמש בו, משום שיש בזה סגולה שכבר למד בו שעות רבות, ואולי זה יועיל לו ללימוד בספר זה, או שעדיף לקנות ספר חדש, וללמוד בו, משום 'זה א-לי ואנוהו'?

תשובה:

גבאים הגונזים סידורים וחומשים נאים רק משום שכריכתם נקרעה, וטענתם שלכרוך את הסידורים והחומשים יעלו ההוצאות יותר מאשר לקנות סידורים וחומשים חדשים, האם מעשיהם רצויים?

משני טעמים אין זה ראוי:

א. מצוה לכבד את הספרים כמבואר ברמב"ם [פ"י מהלכות ספר תורה הי"א]: "אמרו חכמים הראשונים כל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות וכל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות". וכך פירש רש"י [אבות פ"ד מ"ו] וז"ל: "כל המכבד את התורה, שאינה מניחה אלא במקום קדוש ולא על ספסל שיושבים בו בני אדם, גם לא תורה ע"ג תורה". וכך פירש שם רבינו יונה יעו"ש ולכן יש לכבד את הסידורים וחומשים ולכורכם ולא להשליכם לגניזה מבלי להשתמש בהם שוב.

ב. הרי מורידה מקדושתה, וכשם שאין לגנוז יריעה מספר תורה, רק משום שיש שם חסרון ביופי, אם אפשר לתקנה. וגם בענייננו יש בזה משום ריח של "הורדה", דלגנוז ספרים קדושים הראויים ללימוד מסיבות כלכליות הרי זו קלקלה והדרך הישרה היא להשיב לספרים את כבודם ולכורכם.

עדיין יש לדון, שאולי שם מדובר שהספר הוא יפה, רק כשהכריכה בלתה, ואם יכרכה מחדש, היא תחזור ליופייה. אבל בענייננו שהספר בלה, אולי עדיף לקנות חדש.

ביופי של הבגד, ולכן צריך ללכת עם בגד יפה, וזה הנוי של הציצית.

מה שאין כן בספר, הספר הוא 'היכי תמצוי' איך ללמוד, ואם אפשר ללמוד בספר הישן, יש מעלה יותר בספר הישן מאשר בספר החדש.

אדם שיש לו מעות צדקה, האם יתנו לעני, או לקופה הנותנת סל לשיבת

שיאלה :

אדם שיש לו מעות מעשר כספים, ויכול לתת את הצדקה לעני העמל בתורה, ופרנסתו מצויה בדוחק גדול, ויכול גם לתת זאת לקופה בשכונה, שמחלקת לכל העניים סל מכובד לכבוד שבת. מה עדיף - שייתן זאת בעצמו, או שיעבירו דרך קופת הצדקה?

תשובה :

אפשר לפשוט את הספק מדברי הח"ח בספרו 'אהבת חסד' [ח"ב פט"ז בהגה] שכתב: שכוח החברא הקדושה של גמ"ח הוא יפה מסתם מצות גמילות חסד שהאדם עושה לפרקים לעצמו, כי אינו דומה רבים העושים את המצוה למועטים העושים את המצוה, כמו שאמרו חז"ל, ואף, שמחמת שהם רבים, לא באו מעותיו בסך כל הלוואה כי אם מעט, אף על פי כן נראה פשוט שהקדוש ברוך הוא יחשוב לכל אחד כאילו הוא לבדו היה הגומל חסד, כיון שבלאו מעוט המעות שלו, לא היה העני יכול להשיג המבוקש לו. הוסיף בהג"ה: שהוא כעין מה דאמרינן בשבת [ג.]: 'בעשותה' אחת ממצוות ה' אשר לא תעשנה [ויקרא ד' כ"ז] העושה את כולה חייב, ולא העושה את מקצתה, ואף על פי כן, זה אינו יכול לבדו לישא את המשא וזה אינו יכול, חייב [שבת צ"ב]. והטעם שזה לא נקרא מקצת מלאכה, כיון שבלאו ידידה לא הייתה נשלמת המלאכה, נחשב כאילו הוא לבדו עשה כל המלאכה.

נמצא שהנותן קצת כסף לגמ"ח, הרי הוא שותף בכל הגמ"ח, ונוטל שכר מלא. אולי גם הנותן כסף לקופת צדקה ואינו נותן כסף בעצמו, הרי הוא מהמרובים העושים את המצוה, וגם, כיון שהוא אינו יכול לפרנס את כל העניים, הרי הוא

עבר הקול במחנה שיש כאן בנמצא טלית קטן כשר, כאלף איש היו משכימים קום כדי לזכות ללבוש את הטלית קטן, ולברך על הציצית לפני בואם של הרוצחים הנאצים ימ"ו (מתוך הספר שמע ישראל, קאליב).

יש להסתפק, אדם (שזכה להינצל מהתופת) שיש לו טלית קטן כזו העשויה ממגבת בלויה, וחוטו ציצית עבודת יד... ולעומת זאת יש לו אפשרות ללבוש ציצית של בגד נאה וחוטו נאים במה יבחר?

נאמר במסכת יומא [ל"ח.]: כשהלך ניקנור למצרים להביא דלתות מאלכסנדריה בחזרתו עמד עליו נחשול שבים לטבעו, נטלו אחת מהן והטילו לים, ועדיין לא נח הים מזעפו, בקשו להטיל גם חברתה, עמד ניקנור וכרכה, ואמר להם הטילוני עמה, מיד נח הים מזעפו... כיון שהגיע לנמלה של עכו הייתה מבצבצת ויוצאה (הדלת שהטילו לים) מתחת דופני הספינה... לפיכך כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב חוץ משערי ניקנור מפני שנעשו בו ניסים, עכ"ל. והנסיים הרי נעשו בגלל המסירות נפש של ניקנור שהיא שווה יותר מזהב וגם כשעומדים לקיים 'זה קלי ואנוהו' ולצפותו זהב, אמרינן שהנסיים גדולים יותר מהזהב.

אולי כך בענייננו, המסירות נפש של עשיית הציצית עדיפה אולי מטלית נאָה וציציות יפות. ואולי זה הטעם שחביב עדיף משבעת המינים, למרות שבהם נשתבחה ארץ ישראל, בכל זאת חביב עדיף בגלל ההתרגשות [עיין משנ"ב סימן רי"א ס"ק י' - י"ב]. כך גם בענייננו החביבות בגלל המסירות נפש עדיפה מטלית נאה.

הגר"ח קניבסקי זצ"ל סובר, דטלית קטן מהודרת עם חוטו מהודרים עדיפים. ואין ראיה משערי ניקנור, דגם בלי הציפוי בזהב הם היו יפים, אלא שהזהב יפה יותר. אולם, לאותו אדם שעשה את הציציות במסירות נפש אולי הוי לו מזכרת מצוה, ולו, הטלית קטן הזו עדיפה.

ובענייננו, מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל היה מעדיף ללמוד בספר הרמב"ם שקנה במסירות נפש. למרות שכהיום יש ספרים חדשים ויפים יותר, וייתכן שיש לחלק בזה בין ספר לבין ציצית, כי ציצית בעיקרו היא בגד, ובגד מעלתו היא בעיקר

ובורשה, נותר בלא מקור מחיה, למרות זאת שמר על עקרונו שלא ליהנות מאדם.

יום אחד נכנס תלמיד הישיבה לאכסנייתו, ומצא את רבינו טרוד וחסר מנוח. כשראהו החפץ חיים זצ"ל, אורו פניו, וביקשו, שיגמול עמו טובה ויחזיר מיד המחאה על סך שלש מאות רובלים שהתקבלה בדואר מהנדיב הנודע רבי רפאל גוך ממוסקבה.

תמה התלמיד, מדוע להחזירה, הלא היוקר מאמיר, והעניות מרובה, והכסף נחוץ כל כך?!

"לא, לא", השיב החפץ חיים זצ"ל "יש להחזירה מיד, יש כאן משום חשש גזל, ומצות השבה".

"חשש גזל?" תמה התלמיד, "מה ענין גזל לכאן, הלא מרצונו שלחו".

"ודאי גזל כאן", הסביר החפץ חיים זצ"ל בפשיטות. "הנה קרא את המכתב המצורף, ראה באלו תארים הוא מתארני בו, לאדם שיש בו כל אותם שבחים שלח, ולא לי... העורך מפקפק באיסור הגזל שבכאן?".

"אבל רבי הדוחק כה רב?!"

החפץ חיים זצ"ל הזדעזע, "ומה, וכי מפני הדחק נאכל חלילה בשר עוף בחלב, שאיסורו מדרבנן, איסור מדרבנן לא נאכל, ובגזל מדאורייתא נפשוט יד?".

ולא נחה דעתו, עד שהראוהו את אישור הדואר שהמחאה הוחזרה לשולחה. או אז נרגע כאילו אבן כבדה נגולה מעל לבו הטהור.

אמירת דברי תורה היא גזל של אחרים

סיפר הגאון רבי אברהם אבא קוסבסקי זצ"ל, רבה של יאנובה: "בשנת תרע"ח בשלהי מלחמת העולם הראשונה, עדיין שהה רבינו החפץ חיים זצ"ל עם ישיבתו בגלות שומיאץ, שם נערכו גם נישואי נכדו הגאון רבי יהושע לווינסון זצ"ל, בן חתנו הגאון רבי צבי הירש ראש הישיבה שנפטר באותה תקופה.

באותה שבת ישבו שם הרבה גדולי ישראל, וכל אחד הגיד דברי תורה, והחפץ חיים זצ"ל, אשר דרכו היה להגיד דברי תורה כמעט המתגבר, לא

שותף בכל מה שהקופה מפרנסת אותם, ומקבל שכר כנגד כולם.

ואולי יש לחלק בין צדקה להלוואה. בהלוואה, אם אין לו את הסכום שהוא צריך ומקבל הלוואה קטנה, זה אינו יכול להעמידו על רגליו, ולכן רק כאשר החברה נותנת לו סכום גדול הרי זה מעמידו על רגליו, ו - 'זה אינו יכול וזה אינו יכול'. אבל בצדקה שכל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול, ולפחות יהיה לו לקנות קצת לחם צר ומים לחץ לילדיו, אין נפקא מינה איך ייתן זאת, שייתן בעצמו או שיתנו דרך קופה.

ומכל מקום נראה שאם על ידי הצדקה שלו בלבד יישאר העני רעב, וגם לא יגיע לעונג של שבת, ואם ייתן את כספו לקופה שבשכונה על ידי צדקת כולם יהי שָׂבֵעַ, וגם יקיים והתענגתם על ה', ייתן כספו לקופה. וכן אמר הגר"ח קניבסקי זצ"ל, שהצדקה דרך הקופה היא מעולה יותר, כיון שהיא מצוה דרבים.

חידה - מצוה לתת צדקה לאת בצפת ולא לאת בירושלים - הכיצד ?

תשובה :

במצות מעשר שני כתוב: שמצוה לאוכלו בירושלים, כדי שיראו את הכהנים בעבודתם, ואת הלוויים בשירם, וזה מביא יראת שמים.

זהו פתרון החידה: אחיו שגר בירושלים, יש לו כבר את המעלה הזו. אבל זה הגר בצפת, אם לא יהיה לו מעשר שני, לא יעלה לירושלים. אולם, כאשר יקבל מאחיו את המעשר שני, יעלה לירושלים לאוכלו, ואז גם לו תהיה המעלה הגדולה הזו.

זה גזל!! כי לפי התארים הבוזנה היא לא אלי!!

בסערת מלחמת העולם הראשונה גלו החפץ חיים זצ"ל וישיבתו לסמילוביץ שבתוככי רוסיה. החפץ חיים זצ"ל שלא התפרנס מהישיבה, ופרנסתו הייתה על ספריו - שנותרו בראדן

כוונה, אף על פי שלא נתכווין המברך להוציא, וגם הוא לא נתכווין לצאת בה, יצא בין בברכה אחרונה בין בברכה ראשונה. כגון מי שנטל פרי בידו לאכלו, או מצוה לעשותה, וקודם שהספיק לברך, שמע ברכה זו מפי אחר המברך לעצמו, אין צריך לברך. ויש לחוש לדבריהם וליזהר שלא ליכנס בספק ברכה לבטלה". וכעין זה כתב לעניין ספירת העומר [בסימן תפ"ט סי"ב], יעו"ש.

לכן בענייננו שאין עצה אחרת, יש לבן לברך בקול, על מזון שלו, ולכווין להוציא אותה דייטכן שמועיל לשיטה זו.

להגיש מנה לפני סועד, בשהוא לא יברך על המאכל

שיאלה :

בעל מסעדה, שאדם - שעדיין אינו שומר תורה ומצוות, נכנס למסעדתו. האם מותר להגיש מנה לפניו, כאשר בוודאי לא יברך ברכה על אכילתו?

תשובה :

העצה לאותו בעל מסעדה היא, שיתלה שלט גדול בתוך המסעדה ובו יהיה כתוב את נוסח הברכה. (ושמענו שכן הורה החזון איש זצ"ל לרב בנימין קובלסקי ז"ל, שהייתה לו חנות לממכר משקאות בתל אביב כמובא בספר 'אנא עבדא' (עמוד 67)).

השיאיר צוואה לתת חצי מליון ₪ ל... כלבו

שיאלה :

אב שנפטר והשאיר בצוואתו, חצי מליון ₪ ל... כלבו. ע"פ חוקי המדינה ימנו אפוטרופוס לכלב והכסף יועבר אליו. שואל היורש האם מותר ליזום תאונת דרכים שבה ייהרג הכלב, ועי"כ הכסף חוזר ליורש ?

תשובה :

ייתכן שמותר מכמה טעמים :

חפץ להגיד, ולא הועילו כל הבקשות שיגיד דבר מה, והסיבה לזה לא ידענו.

אך פעם אחת אחר תפלת המנחה בביתו, דיבר לפנינו אודות גזל, אשר חז"ל אמרו רובן בגזל. וביאר בזה הרבה עניינים, איך שהאדם צריך להיות זהיר בזה מאד. סוחרים בעלי תעשיה, אומנים, פועלים, כל מי שיש לו יד בעסק, עלול להיכשל באיסור גזל.

בבואו לדין (החפץ חיים), ימצא על חשבונו גזל. איך ? הוא יטען, מעולם לא היה לי שום עסק עם אף אדם, ואיך יתכן שנכשלתי באיסור גזל ?

יאמרו לו, שהוא גזל כבודו של הזולת. איך יתכן?

ואז הסביר, בחתונה נמנעתי מלדבר, רבים כל כך דיברו, ואני זקנו של החתן שתקתי...

שהרי כל אחד מבקש שדבריו ייזכרו, שימצאו חן. כשאני מבקש לומר דבר מה, מכנס אני ציבור ודורש בפניהם. אבל כאשר גם אחרים מדברים, ומעוניינים שדבריהם שלהם ייחרטו בזיכרון, ואני אבוא ואדבר, הרי ממה נפשך, אם אדבר טוב יותר מהם, נמצאתי גוזל את כבודם, מטשטש רישום דבריהם, ולדבר פחות טוב מהם איני מחויב.

אמו אינה שומרת תורה ומצוות, האם להגיש לה מאכל כשלא תברך

שיאלה :

יהודי בעל תשובה, שאמו עדיין לא חזרה בתשובה, והיא מתארכת אצלו, האם מותר לו להגיש לה דבר מאכל, כאשר לא שייך שיאמר לה שתברך, שאם יאמר לה, הדבר יגרום לכעס גדול?

תשובה :

כתב בשו"ע הרב [או"ח סימן רי"ג ס"ד]: "אין אדם יוצא ידי חובתו בשמיעת הברכה אפילו ענה אמן אלא א"כ שְׁמָעָה מתחילתה ועד סופה ונתכווין לצאת בה ידי חובתו, והמברך נתכווין להוציא, אז יוצא ידי חובתו בדיעבד, אפילו לא ענה אמן. ולדברי האומרים שמצוות של דבריהם א"צ

ג. האב עשה עוול גדול בהעבירו את הכסף מהיורש לכלב. ע"י המעשה, מצילים את האב מאיסור.

עדיין צריך עיון, אולי בכל זאת, למה להרוג את הכלב, הרי יש לו עדיין תפקיד בעולם, והוא לא חטא ?

א. הרי לצורך פרנסה מותר להרוג בעלי חיים. אם כן, זה לצורך פרנסה, כדי לקבל את כסף הירושה.

ב. הרי הכסף כעת, גזל ביד האפוטרופוס, ומבזבז את כספו של היורש. אם יעשה את המתוכנן, יציל מגזל.

להזכירכם, השיעור הבא יתקיים בעז"ה ביום ב', ה' תמוז תשפ"ב,
בבית הכנסת המרכזי ברמת אלחנן בשעה 20:00. תפילת ערבית בשעה 19:40.

**ייטיר כוח גדול למערכת קול הלשון ולראשיה,
על העברת השיעור באיכות מופלאה.**

ניתן להאזין לשיעור בשידור חי מקול הלשון במס' טל' 03-6171004